

tiesiog akyse keičiantis tyrimo objektui. Aišku, nūdien netenka kalbėti apie tvarią, vientisą religinių tikėjimų tradiciją. Šiuolaikiniai tikėjimai labai refleksyvūs, tarpiški, nuspalvinti asmeninės istorijos; ne šiaip sau ne vienas straipsnio autorius pavartoja šiame kontekste kiek neįprastą „derybų“ (*negotiation*) su religiniais autoritetais ir tikėjimo duočių „ginčijimo“ (*contestation*) sąvoką. Tikėjimas nėra tiesioginė raiška, atsiskleidžianti įdėmiam tyrinėtoju. Mokslininkas turi nuolat savęs klausti, ar nepriskiria tiriamiesiems kokių nors stereotipų (p. 303), mat tiriamieji yra ne ką mažiau galvoti už patį tyrinėtoją. Tai verčia suklusti: jeigu beužtinkame tik „savąsias“ religijos formas, ar ilgai dar atpažinsime tai kaip religiją, tai yra nuo šventybės ir bendrystės pajautos neatšiejamas tikėjimo formas? Ar ir čia reikės susitaikyti su tuo, kad pažįstame tik tai, kas nueina į praeitį, palieka fragmentus ir savitus, bet vienišus pėdsakus? Kad ir kokie būtų atsakymai į šiuos nerimą keliančius klausimus, galime tik pasidžiaugti kolegų ryžtu imtis tvarkyti šį kasdienybės tikėjimų margumyną, suteikiant jam bent šiek tiek sąvokinės vienovės, atrandant dėsningumus ir galbūt patiems pasisemiant Tikėjimo.

Modesta Liugaitė-Černiauskienė

MITAS, PASAKA IR RITUALAS XIX AMŽIAUS RUSŲ LITERATŪROJE

Kaip ir visiems žinoma aksioma, kad literatūra kilo iš mito, pasakos, folkloro, sakytinės tradicijos, tiesiog – kalbos, kaip antrinės modeliuojančios sistemos, tačiau nuodugnesnių studijų, bandančių literatūroje pamatyti tas kilmės šaknis ir parodyti jų gyvybingumą, mažai ir jų labai trūksta. Nors dar žodinės kolektyvinės kūrybos laikais susiformavo percepcinis ir koncepcinis

pasaulio suvokimo modeliai bei jų meniniai vaizdai, išsikristalizavo žmogaus buvimą žemėje nupasakojančios svarbiausios siužetinės schemos, „amžinieji“ įvykių ir veiksmų motyvai, personažų diferenciacija, išgyvenimų archetipai, etinės bei estetinės vertybės, sukurtos ir įvaldytos pagrindinės meninės priemonės, paremtos psichologiniu paralelizmu, taip pat esminiai meninio komponavimo principai ir patys žanrai, vis dėlto iki šiol tautosaka ir literatūra suvokiama kaip šiokių tokių analogijų turintys, bet iš esmės du atskiri kūnai – jokių būdu ne vientisas organizmas. Pasaka yra pasaka, o literatūros kūrinys, esą, visai kas kita. Tautosakininkai paprastai nedalyvauja literatūrai konferencijose, o literatai – tautosakininkų... Tiesa, kiek geriau yra su mitais, nes čia veikia tradicija, savo metus skaičiuojanti nuo antikinės literatūros, kuri ištiesai persmelkta mitologijos, kitais žodžiais, – graikų folkloro. Antikos autoriai beveik nekūrė savarankiškų kūrinių, tik literatūrinio folklorinius pasakojimus. Ta pačia proga versta prisiminti, jog graikai neskyrė mito ir pasakos, nebuvo nė atskirų žodžių toms sąvokoms, tad dalis pasakojimų, kuriuos vadiname graikų mitais, visai taip pat gali būti laikomi pasakomis. Šiaip ar taip, Viduržemio jūros baseino tautų mitologija, krikščionių ir judėjų Biblijos pasakojimai, nedidelė dalis Vidurinės Azijos šalių mitinių siužetų seniai tapo Europos literatūros nuosavybe. Senaisiais mitais ypač noriai naudojosi ir Apšvietos epochos, ir romantizmo, ir modernistinė XX amžiaus literatūra, lyg ir patvirtindama kolektyvinės kūrybos išskirtų įvykių bei įvaizdžių amžinumą ir universalumą. Sąmoningas vieno ar kito mito, jo motyvo panaudojimas literatūroje palengvina tyrėjo darbą – jam belieka konstatuoti patį faktą, aptarti panaudojimo, transformacijos laipsnį ir tiks-

lus. Tokia studija, skirta ne tik lietuvių, bet ir latvių literatūrai, neseniai buvo išleista Lietuvių literatūros ir tautosakos institute – tai Silvestro Gaižiūno *Klajojantys siužetai baltų literatūrose*¹. Tiesa, čia atsakyta fiksuoti Biblijos mitus literatūroje, bet įtraukti naujais mitais virtę literatūriniai siužetai – Don Kichoto, Don Žuano, Skrajojančio olando ir kiti (Fausto legendos transformacijos baltų literatūrose šis autorius yra aptaręs knygoje *Baltų Faustas ir Europos literatūra*²). Prieš gerą dešimtmetį Vygantas Šiuksčius buvo išleidęs studiją *Mitopoetika lietuvių prozoje*³. Dar paminėtina ir Sauliaus Žuko knygelė *Tautosaka dabartinėje lietuvių poezijoje*⁴, susitelkianti į kolektyvinės ir individualios poetinės kūrybos santykį. Iš esmės tai ir visi šios srities rimtesni darbai, liečiantys daugiausia sąmoningas autorių pastangas individualiai perkurti folklorinę medžiagą. Beveik visiškai nenagrinėta lietuviškosios mitologijos sfera, nemėginta ieškoti literatūros kūrinyje pasakų pasaulio modelio, personažų prototipų ir pan.

Akivaizdu, kad čia dar laukia platūs ir įdomūs veiklos barai.

Koks jų turinys, kaip literatūros tekstas galėtų būti analizuojamas per folklorinės kūrybos prizmę, parodytų pavyzdys iš mums neblogai žinomos rusų literatūros tyrinėjimo. Ne taip seniai Rostovo universitetas išleido profesorės Marinos Larionovos knygą *Миф, сказка, обряд в русской литературе века*⁵. Rusų filologija turi gerokai

senesnes folkloristikos, istorinės poetikos, folkloro ir literatūros genetinio ryšio analizės tradicijas⁶. Tai suteikia gerą teorinį pagrindą ir skatina toliau plėtoti teorinius bei empirinius tyrinėjimus. M. Larionova šiuo keliu ir eina. Jos monografijos novatoriškumas pasireiškia ne tik medžiagos (t. y. literatūros kūrinių) pasirinkimu, bet visų pirma stebuklinės pasakos įtraukimu į tyrimų akiratį. Pasaka, o ne mitas išskiriama kaip pirmasis tikrai meninis pasakojamasis žanras, nes mitas – „dar ne meninis tekstas“ (p. 9). Folklorinių tekstų analizė gali būti taikoma ir literatūros tekstams. Ta proga prisimenamas Algirdas Julius Greimas, kuris Vladimiro Proppo pasakos morfologiją pavadino universaliu, bet kuriam pasakojimui taikytinu modeliu⁷. M. Larionova ir dar keli jos aplinkos mokslininkai kelia hipotezę apie egzistavimą vieno bendro struktūrinio-semantinio komplekso, kuris adekvačiai veikia mitiniame pasakojime, pasakoje, literatūros kūrinyje. Jį užčiuopti ir esąs mokslininko uždavinys, nes nė pats rašytojas gali nenumanyti, kad toks centras yra, gali nesuvokti, jog naudojasi būdais, kurie sukurti dar kolektyvinės kūrybos laikais. Į folklorą ir literatūrą žvelgiama kaip į visumą, perteikiančią žmogaus buvimo pasaulyje modelius. Visiems seniai aišku, jog po regima skirtingose pasaulio dalyse sukurtų folkloro kūrinių įvairove slypi gana vieningas universalus siužetų ir motyvų fondas. Tai leidžia manyti, kad ir individualios kūry-

1 Silvestras Gaižiūnas. *Klajojantys siužetai baltų literatūrose*, Vilnius, 2009.

2 Silvestras Gaižiūnas. *Baltų Faustas ir Europos literatūra*, Kaunas, 2002.

3 Vygantas Šiuksčius. *Mitopoetika lietuvių prozoje*, Vilnius, 1999.

4 Saulius Žukas. *Tautosaka dabartinėje lietuvių poezijoje*, Vilnius, 1983.

5 Марина Ченгаровна Ларионова. *Миф, сказка, обряд в русской литературе века*, Ростов на

Дону: Издательство Ростовского университета, 2006. – 256 p.

6 Minėtini tokie autoriai, kaip A. Veselovskis, V. Proppas, V. Šklovskis, B. Tomaševskis, M. Bachtinas, J. Lotmanas, E. Meletinskis.

7 А.-Ж. Греймас. В поисках трансформационных моделей, кн.: *Французская семиотика: От структурализма к постструктурализму*, Москва, 2000, p. 171–195.

bos lauke toks fondas taip pat įmanomas; tereikia jį atrasti, parašyti bendrą literatūros morfologiją. Beje, reikia pažymėti, kad naratologijos (rusai turi įsivedę papildomą terminą *сюжетология*) srityje pastaruoju metu nemažai dirbama⁸. Pirmas žingsnis, kaip ir folkloristikoje, yra teksto segmentavimas į vienetus, kurie atpažįstami kaip pasikartojantys ne viename literatūros kūrinyje. Ir čia pasirenkama *archetipo* sąvoka, ją suprantant ne Karlo Gustavo Jungo analitinės psichologijos kontekste, bet „kaip pirminius bendražmogiškuosius motyvus ir vaizdinius, esančius bet kokių meninių struktūrų ištakoje“ (p. 12).

Toks archetipas gali skleisti folkloriniame ar literatūriniame diskurse. Archetipų tarpusavio sąveika, ryšiai bei įtampos kuria siužetą. Toks „švaraus“ siužeto, archetipinių folklorinio ir literatūrinio kūrinio skeleto išryškėjimas ir keliamas M. Lariovovos darbe kaip siektinas tikslas. Tokia intencija atsiriboja nuo smulkesnių priklausomybių – kūrinio žanro, srovės, idėjinio turinio, autoriaus biografijos, prototipų ir pan., nes siekiama išryškinti amžinųjų, dar folklore sukurtų archetipų bei archetipinių situacijų paradigminę vertybę.

Konkrečiai analizei pasirenkami stipriausios klasikinės rusų literatūros (vadinaamojo aukso amžiaus) autorių Aleksandro Puškino, Michailo Lermontovo, Nikolajaus Gogolio, Levo Tolstojaus, Ivano Turgenevo, Aleksandro Ostrovskio, Antono Čechovo kūriniai. Iš viso knyga turi tris skyrius. Pirmajame, kuris yra bene svarbiausias ir įdomiausias, į literatūros kūrinius žvelgiama per archetipų teoriją ir atskleidžiamas jų ryšys su mitiniais bei pasakų siužetais.

.....

8 И. В. Силантьев. *Сюжетологические исследования*, Москва, 2009; Е. И. Лутовинова. *Сюжетология волшебной сказки: Монография*, Москва, 2009; В. И. Тюпа. *Анализ художественного текста*, Москва, 2009.

Antrajame skyriuje šalia archetipo išskyla pastovaus simbolio ir ritualo reikšmė (aptariamieji Gogolis ir Čechovas). Trečiajame, kuriame apsistojama tik prie Čechovo dramų, į analizės lauką patenka mažiausiai su folkloru sietini kūriniai, taip demonstruojant pasirinktos metodikos universalumą.

Pirmojoje dalyje kaip skirtingus kūrinius vienijantis struktūrinis vienetas iškeliamas meilės trikampio archetipas. Jame svarbiausias vaidmuo tenka slibinui (arba gyvatei – rusų kalboje jie nusakomi tuo pačiu žodžiu *змеи*), kuris pasakose grobia nuotakas. Tai vienas pastoviausių siužetinių motyvų folklore. Pakeistu, bet atpažįstamu pavidalu jis funkcionuoja ir literatūroje. Slibinas liaudies tikėjimuose gali keisti savo pavidalą, pasiversti žmogumi, žaviu jaunuoliu, jis nepaprastai turtingas ir patyręs, moterys negali atsispirti jo pinclėms, jis pradeda su merginomis draudžiamus santykius. Slibino priešininkas – herojus, kuris turi nueiti ilgą išbandymų kelią, galiausiai – susikauti su grobiku finalinėje dvikovoje, kad vėl atgautų nuotaką, princesę. Literatūros kūrinyje visa ši fantastinė atributika nereikalinga, tačiau esminiai schemas ir charakterių kūrimo principai išlieka. Literatūrinis „slibinas“ – išdidus, prieštaringo būdo, iš „kito“ pasaulio atsiradęs gražuolis, kurio pažiūra į vedybas visada būna neigiama ir kuris rengia būsimai nuotakai prapultį. Jo pastovūs atributai taip pat yra ugnis ir kelias, o amžius dažnai būna nenusipėjamas. Toks yra A. Puškino Eugenijus Oneginas, M. Lermontovo Pečiorinas, I. Turgenevo Rudinas, L. Tolstojaus romanuose – Vronskis (pastarojo romane pasirenkama ne Vronskio ir Anos, bet Vronskio ir Kiti linija).

Štai kad ir Eugenijus Oneginas. Jis pasirodo provincijoje kaip kito pasaulio žmogus, tarytum ne tik iš kitos erdvės, bet ir iš kito laiko. Oneginas – Vakarų Europos

žmogus, persiėmęs „amžiaus“ liga, visko matęs, daug kur buvęs, didelių turtų paveldėtojas – Tatjanai ir jos aplinkai kelia išankstinę nuostabą, baimę ir pagarbą kaip nežemiška būtybė. Pirmą kartą išvydusi Oneginą, Tatjana kurį laiką jaučiasi sukrėsta – tartum ugnies nudeginta. Jis lyg pagrobia Tatjanos sielą ir ji nebeprisiklauso jai. Apie tai Tatjana praneša savo laišku. Norėdamas pademonstruoti savo milžinišką galią, Oneginas suvilioja ir Tatjanos seserį Olgą, o paskui ramiai dvikovoje nušauna jos sužadėtinį Lenskį.

Tatjaną, kaip ir kitų aptariamų kūrinių pagrindines veikėjas, su folkloriniu karalaitės vaizdiniu sieja tokios savybės, kaip kuklumas, tylumas, jautrumas, draudimo sulaužymas, pasiaukojimas, charakterio išbandymas – iš pradžių ji neturi valios, o pabaigoje įgyja stiprybės, moralinės galios. Tatjana sulaužo visas normas pirmoji rašydama laišką svetimam vyrui ir prisipažindama meilėje. Savo nelaimingą meilę ji turi išgyventi kaip gėdą ir gyvenimo pamoką, išmėginimą. Romano pabaigoje Oneginas ją pamato visiškai „pasveikusią“ – Tatjana ištekėjusi, garbinga ir žavi dama. Jos vyras, kuris pasakos struktūroje atitiktų herojaus statusą, įvertinęs Tatjaną, iškėlęs ją kaip karalienę, kartu įveikė ir slibiną – Oneginą. Šis, suvokęs savo gyvenimo tuštumą ir supratęs, kad jo galia, susidūrusi su Tatjanos dvasine stiprybe, nebeveikia, lieka nugalėtas, morališkai sužlugdytas.

Kituose aptariamuose romanuose siužetinė linija gali būti komplikuočiau (pavyzdžiui, daugiau dėmesio tenka herojaus ir slibino dvikovai, kuri psichologiniame romane retai būna fizinė), bet principinė schema išlieka.

Kalbėdama apie simbolio archetipiškumą, autorė rašo: „Simbolis turi archetipinį invarianto branduolį, bet kiekvienu konkrečiu atveju jis atsiskleidžia kaip invari-

anto variantas“ (p. 103). Autorės sustojama prie Čechovo dramos „Vyšnių sodas“, iš karto primenant Vladimiro Nabokovo pastabą: specialiai vyšnioms skirto sodo tradicijos Rusijoje niekada nebuvo. Bet tai kaip tik pabrėžia pavadinimo sąlygiškumą ir simboliškumą. Pats sodas visada yra tarpininkas tarp žmogaus ir laukinės gamtos, o kartu – tarp gyvenimo ir mirties. Rojaus sode įvyksta nuopuolis ir pirmieji žmonės praranda nemirtingumą. Taigi sodas visada turi mitinę potekstę. Čechovo dramoje vyšnių žydėjimas simbolizuoja klestėjimo laikus ir nuotaką: ji balta ir raudona kaip uoga (rusų folklore jaunos gražuolės epitetas *красная краса*). Tačiau dabar sodas tik žydi, bet vaisių jau neveda, nuotaka (Ania) lieka netekėjusi. Vyšnių sodas reiškia ne tik tam tikrą erdvę, bet ir laiką – tai mitinis chronotopas, laiko atžvilgiu simbolizuojantis nueinančios bajorijos epochą. Seno sodo iškirtimas reiškia tos epochos išnaikinimą, bajorijos tragediją. Tačiau Čechovas pjesę įvardijo kaip komediją, – galima suprasti, jog nuskurdusių didikų nenoras taikytis su tikrove, komerciniais pasiūlymais yra komiškas prasilenkimas su tikrove. Simboliškai tas komiškumas įgauna kitą – ritualinio atsinaujinimo, ciklinio atgimimo, vadinasi, šviesųjį, su šypsena sutiktiną aspektą. Sodas, kurio šeima neteko, ją išlaisvino, atvėrė galimybę kitokiam gyvenimui. Čechovo dramoje esama mirties ir prisikėlimo, žmonių bendruomenėje – iniciacijos ritualo.

Praleisime toliau aptariamus bitės, baliiaus, nutrūkusios stygos simbolius Čechovo pjesėje, kurie kita kalba pakartoja kūrinio idėją, ir trumpai pažvelgsime, kaip per rusiškos *troikos* (žirgų trikinės) simbolį aptariamas mįslingas Gogolio kūrinys „Mirusios sielos“. Aleksejus Losevas *troiką* įvardijo kaip pažangos simbolį. Iš pirmo žvilgsnio Gogolio kūrinys visai nesutei-

kia tokios mąstymo krypties. Pagrindinis romano herojus Čičikovas lyg velnias supirkinėja mirusių valstiečių sielas, keliaudamas po apskritį tarytum po mirusiųjų karalystę. Tai kartu ir apmirusi Rusija. Anapusinį pasaulį liaudis suvokia kaip atvirksčią vaizdą veidrodyje. Gogolis, naudodamas perdėm realistinį pasakojimo būdą, vis dėlto geba pateikti deformuotą, beveik fantastinį Rusijos provincijos paveikslą. Pagrindinio herojaus ir jo aplankomų personažų vardai, kaip rodo analizė, daro juos artimus folklorinės pasakos veikėjams. Žirgo simbolis, nuo herojinio epo bei Homero laikų literatūroje neatskiriamas nuo kario ir laidojimo ritualų, yra įgijęs ir priešingą – šviesos, saulės kilimo aukštyn – semantiką. Gogolio romane pasitvirtina simbolio ambivalentiškumas, o jis pats veikia kiek netikėta kryptimi – žirgai ne padeda mirusiajam nukeliauti į aną pasaulį, bet teikia viltį išnešti mirusias sielas į tikrą gyvenimą. Gogolis savo tikėjimą Rusija išreiškia paradoksaliai.

Taip integruodama mitologinį kontekstą į simbolio semantiką, M. Larionova išplečia kūrinio reikšmių lauką, kartu pateikdama ir novatorišką simbolio suvokimo metodiką.

Trečiojoje monografijos dalyje aptariama Čechovo, paties „nefolkloriškiausio“ rašytojo, kūryba. Čechovas sąmoningai ėjo prieš literatūros tradiciją, vengė aiškių siužetų, ryškių konfliktų, nuoseklaus, logiško dialogo. Originalumu jis turtino literatūrą ir, rodos, tolo nuo folkloro. Tačiau mokslininkė neabejoja, jog kiekvienas rašytojas priklauso ankstesnės kūrybos (kolektyvinės ir individualios) tradicijai ir yra jos tęsėjas, todėl folkloriniai modeliai niekada neišnyksta, galbūt tik sunkiau suvokti transformacijos pobūdį. Žvelgdama į originalius, vienu nedideliu epizodu paremtus Čechovo apsakymus, tyrinėtoja

pastebi, jog yra panaudojama formulinės pasakos strategija: vis grįžtama prie tos pačios smulkmenos, kol ji tampa įvykiu, dvasiniu sukrėtimu, galinčiu pakeisti ar net sužlugdyti gyvenimą. Ryškiausias tokios kompozicijos pavyzdys – novelė „Valdininko mirtis“. Novelėse „Tėtušis“, „Mano žmonos“, „Globėjas“, „Ropė“, „Kaimo eskulapai“, „Šmeižtas“ ir kitose grandininis principas sutelkiamas į frazės, veikėjų vardų, pasakojamos istorijos kartojimą.

Daugiausia dėmesio skirta dramai „Trys seserys“, kurioje pasakos kanoną, pasak mokslininkės, Čechovas taip transformuoja, kad jo negalima atpažinti. Nors dramoje esama įvairiausių asociacijų su pasaka ir veiksmui reikalingo „užtaiso“ (yra trys seserys, folkloriškai reikšmingi jų vardai, šeimyninės laimės ilgesys, „čia“ ir „ten“ priešprieša, neseniai mirę tėvai, podukrų situacija, pamotės įsiviešpatavimas namuose ir kita), bet joje niekas nevyksta, nėra konflikto, kalbos padrikos, sprendimai nelogiški. Taigi žiūrovai (ar skaitytojai) laukia pasakos, bet autorius jos nepasakoja. Šitaip pats laukimas tampa siužetu. Čechovas sąmoningai kuria *antipasaką* (p. 221). Atsiranda neigiamos priklausomybės ryšys, kuris savaime įdomus kaip literatūros galimybių išbandymas.

Apartoji M. Larionovos monografija *Миф, сказка, обряд в русской литературе века* yra sėkmingas bandymas tiesti tiltą tarp folkloro ir literatūros, matyti sakytinės ir rašytinės kultūrų dialektinį ryšį, jį stebėti ir atrasti bendrus dėsningumus. Toks darbas yra prasmingas ir folkloristikos atžvilgiu, nes atskleidžiamas sakytinės tradicijos gyvybingumas ir „gyvenimas“ kitomis formomis, ir literatūros, nes nauju, dažnai netikėtu rakursu perskaitomi žinomi literatūros kūriniai. Pastanga parodyti žmonijos žodinę (plačiąja reikšme) literatūrą kaip vieningą procesą, pagrindu

pasitelkiant folklorą, kuris, pasak autorės, „į pasaulį žvelgia iš tokių žmogiškosios ir meninės patirties aukštumų, kuriose asmeniškumas ir laikiškumas ištirpsta bendrume ir nelaikiškume“ (p. 162), yra sveikintinas žengimas gana nauju, novatorišku, neabejotinai prasmingu keliu, kurį pasirinkęs, reikia manyti, dar ne vienas tyrėjas.

Eugenijus Žmuida

Virginijus Savukynas. ISTORIJA IR MITOLOGIJOS: TAPATYBĖS RAIŠKOS XVII–XIX AMŽIAUS LIETUVOJE, Vilnius: Viešosios politikos strategijų centras, 2012. – 384 p.

Istoriko, kultūros antropologo ir žurnalisto Virginijaus Savukyno knyga *Istorija ir mitologijos: tapatybės raiškos XVII–XIX amžiaus Lietuvoje* skirta lietuvių tautinės tapatybės formavimosi aspektams. Autorius į temą žvelgia naujai: jam svarbu ne tiek tautinė tapatybė, kaip tokia, ne tautinės savimonės budimas lietuvių visuomenėje, jos mastas ir specifika skirtingais laikotarpiais, kiek paties bendruomeninio tapatumo kūrimosi dėsniumai, kitaip tariant, autoriui svarbūs ne lietuvių tautinės tapatybės atributai, ženklai, bet tai, „kas leidžia atpažinti lietuviškumą kaip tokį, t. y. kaip jis yra ar buvo suvokiamas“ (p. 54). Savo tyrimui V. Savukynas naudoja įvairia rašytine, žodine, kultūrine medžiaga, tai – „istorinės praktikos, pasakojimai, legendos, tekstai ir elgsenos“ (p. 18). Į bendruomeninį tapatumą (kuris nesąs objektyvi išorinė tikrovė) jis žvelgia kaip į istoriškai kintantį visuomenės savimonės fenomeną, kuris priklauso nuo mentaliteto kaitos, stereotipų veikimo. Pasitelkęs mitologijos, mentaliteto istorijos, antropologijos teoretikų įžvalgas ir semiotinės

analizės metodą, jis nagrinėja skirtingais istoriniais laikotarpiais visuomenės sąmonėje gyvuojančių siužetų gajumą, istorinių figūrų traktavimą ir kelia klausimą, kaip ir kodėl susidarė ir XX amžiuje įsitvirtino dabartinė – lietuvių kalba paremta – tautinės tapatybės samprata.

Knygą sudaro keturios dalys. Pirmoji dalis – teorinė – „Įvadas: kas yra tapatybė, kaip ją suprasti ir tyrinėti?“ pradedama užuomina apie kiekvieno pasakojimo, liudijimo subjektyvumą, vėliau pamažu vedama prie minties, kad mitologijos laimėjimai galėtų būti taikomi tiriant socialinių ir politinių bendrijų mitinį įprasminimą įvairiais istoriniais laikotarpiais, laikomasi nuostatos, kad mitinio mąstymo dėsniumai bus paveikę tiek folklorą, tiek žmonių gyvenimą. Beje, autorius ir folkloristikos bei mitologijos atsiradimą sieja su gilėjančia socialine politine refleksija ir naujų tapatybių susidarymu: Rytų Europoje folkloristikos studijos buvusios tautinės tapatybės įtvirtinimo priemonė; mitologams tautosaka perteikė ikirikščioniškos kultūros relikvus, kurie padeda atkurti senosios kultūros vaizdinius (Algirdo Juliaus Greimo koncepcija), o Romanui Jakobsonui ir Piotriui Bogatyriovui folkloras atitikęs *language* – sociumo sankcionuotos kalbos taisyklės (p. 39). Remdamasis šių mokslininkų nuostatomis, autorius laiko, kad folkloras pajėgus atskleisti įvairių epochų mentaliteto struktūras, parodyti elito ir prastuomenės dialogą, žinoma, jei tikslas – ne faktai, o jų traktuotė. V. Savukynui rūpi socialinė vaizduotė, kurią analizuodamas jis mano atsakysiąs į klausimą, kodėl vienos ar kitos epochos žmonės elgėsi taip, o ne kitaip. Socialinė vaizduotė tyrėjui yra raktas ir tautinės tapatybės pažinimui. Pripažindamas, jog tapatybė yra nuolat kintanti pagal specifinius dėsnius, autorius pasitelkia se-